

Nr 20

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1972: 26 angående vuxenutbildning i vad avser vidareutbildning av mellanstadiets lärare jämte motion.

Propositionen

I propositionen 1972: 26 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden föreslagit riksdagen, såvitt nu är i fråga, att godkänna vad som i propositionen förordats om vidareutbildning av mellanstadielärare.

Motionen

I motionen 1972: 1532 av herr Nordstrandh m. fl. (m) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att vidareutbildningen av mellanstadielärare skall leda till behörighet för adjunktstjänst och i huvudsak utformas i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Utskottet

Studerande på mellanstadielärlinje vid lärarhögskola, som fått utbildning enligt stadgan (1968: 318) för lärarhögskolorna, utexaminerades för första gången vårterminen 1971. Den framtida vidareutbildningen av lärare som avlagt den nya mellanstadielärarexamen behandlas i propositionen 1972: 26 angående vuxenutbildning i vilken tas upp de krav som skall ställas för behörighet till ordinarie tjänst på grundskolans högstadium för vidareutbildad lärare från mellanstadiet.

Föredragande statsrådet räknar med att det även i fortsättningen på grundskolans högstadium i s. k. läroämnena skall finnas två tjänstekategorier, nämligen dels tjänster som ämneslärare, dels tjänster som adjunkt.

Enligt propositionen skall de vidareutbildade lärarna kunna undervisa i tre ämnen på grundskolans högstadium. Beträffande ämneskombinationer för här avsedda tjänster förutsätts 15 kap. 4 § skolstadgan (1971: 235) äga motsvarande tillämpning.

För ämnesteoretisk behörighet skall till tjänst som ämneslärare krävas i ett ämne utbildning om minst 40 poäng samt i två ämnen de tillvalskurser som ingår i den nya mellanstadielärläroinbildningen och till tjänst som adjunkt krävas i två ämnen utbildning motsvarande minst 40 poäng i vart och ett av ämnena samt i ett ämne en av mellanstadielärläroinbild-

ningens tillvalskurser. Enligt vad utskottet erfarit har ställning ännu inte tagits till frågan om det skall krävas studiekurser om 40 eller 60 poäng inom ämnesområdet svenska.

En särskild metodikkurs om ca sex veckor skall anordnas för lärare som vidareutbildar sig. För tillträde skall krävas att läraren dels uppfyller de ämnesteoretiska kraven, dels efter mellanstadielärarexamen har tjänstgjort minst tre år på mellanstadiet. Efter genomgången metodikkurs skall läraren, för att behörighet till ordinarie tjänst skall erhållas, tjänstgöra minst en termin på grundskolans högstadium med heltids-tjänstgöring.

Det bör enligt propositionen även i framtiden vara möjligt för lärare på mellanstadiet att, sedan de ämnesteoretiska kraven uppfyllts, genomgå praktisk-pedagogisk utbildning på lärarhögskolas ämneslärarlinje för att erhålla behörighet till ordinarie tjänst som adjunkt på grundskolans högstadium. För behörighet till sådan tjänst skall i detta fall skolstadgans krav på *lärartjänstgöring i fråga om ordinarie tjänst som adjunkt* vara uppfyllt.

Skolöverstyrelsen har föreslagit att det enbart skall förekomma vidareutbildning av mellanstadiets lärare som leder direkt till en ämnesteoretisk kompetens likvärdig med den direktutbildade adjunktens, vilket i detta fall innebär utbildning motsvarande minst 40 poäng i vart och ett av två ämnen. Överstyrelsen har ansett att det på sikt bör finnas endast en lärarkategori på grundskolans högstadium, nämligen adjunkter som är antingen vidareutbildade lärare från mellanstadiet eller direktutbildade lärare. För behörighet i ämnet svenska bör enligt överstyrelsen krävas studiekurser om sammanlagt 60 poäng. I motionen 1972: 1532 hemställs att vidareutbildningen av mellanstadiets lärare och tjänsteorganisationen på grundskolans högstadium i huvudsak utformas enligt skolöverstyrelsens förslag.

Enligt propositionen kan ifrågavarande vidareutbildning delas upp i etapper. De lärare som vill vidareutbilda sig till tjänst som ämneslärare erhåller, såvitt utskottet kan se, en ämnesteoretisk utbildning som i princip motsvarar vad blivande ämneslärare i dag får. De ämneslärare, som vill fortsätta sin vidareutbildning för behörighet till tjänst som adjunkt i grundskolan, har möjlighet till detta. Vidare kan andra lärare på mellanstadiet, om de så önskar, vidareutbilda sig direkt för behörighet till tjänst som adjunkt i grundskolan. Den föreslagna utbildningsordningen och tjänsteorganisationen torde genom sin flexibilitet vara till fördel för flertalet berörda lärare. Utskottet vill erinra om att ett genomförande av överstyrelsens förslag på sikt skulle kunna leda till en situation med ökad lärarlönekostnad på grundskolans högstadium utan garantier för en mot kostnadsökningen svarande höjning av den pedagogiska effekten. Det torde vidare med tanke på de överväganden om personalsammansättningen i grundskolan som pågår inom utred-

ningen om skolans inre arbete (SIA) inte vara lämpligt att nu genomföra förändringar av tjänsteorganisationen på grundskolans högstadium.

Beträffande kravet på studiekurser om sammanlagt 60 poäng inom ämnesområdet svenska hänvisar utskottet till att denna fråga f. n. bereds inom utbildningsdepartementet. Utskottet vill därför inte göra något uttalande i ärendet.

Åberopande det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 1532 och hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 1532 godkänner vad som i propositionen 1972: 26 förordats i fråga om vidareutbildning av mellanstadiets lärare.

Stockholm den 20 april 1972

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Berndtson i Linköping (vpk), fru Söder (c) och fru Laag (s).

Reservation

av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med »Enligt propositionen» och på s. 3 slutar med »grundskolans högstadium» bort ha följande lydelse:

»Utskottet konstaterar att skolöverstyrelsen bygger sina förslag på en analys av dels den lärarsituation som kan förväntas under 1970-talet, dels de utbildningskrav som den reviderade läroplanen för grundskolan ställer. Den övervägande delen av remissinstanserna har tillstyrkt överstyrelsens förslag. Med anledning av vad skolöverstyrelsen och huvuddelen av remissinstanserna anfört i ärendet har utskottet kommit till den uppfattningen att det på grundskolans högstadium på sikt bör finnas endast en lärarkategori, nämligen adjunkter som är vidareutbildade lärare från mellanstadiet eller direktutbildade lärare. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.»

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1972: 26 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionen 1972: 1532 förordat om vidareutbildning av mellanstadiets lärare.

Särskilda yttranden

1. beträffande *vidareutbildning av mellanstadiets lärare* av herrar Wikström (fp) och Richardson (fp):

Undervisningen i läroämnena på grundskolans högstadium ombesörjes av ämneslärare och adjunkter. Utskottet har ansett att personalstrukturen tills vidare skall vara oförändrad på grundskolans högstadium med hänvisning bl. a. till att de överväganden om personalsammansättningen i grundskolan, som pågår inom utredningen om skolans inre arbete (SIA), inte bör föregripas med ett beslut innebärande att ämneslärartjänsterna nu skall avskaffas.

1967 års lärarutbildningsreform innebar bl. a. att den som avlagt mellanstadielärarexamen skulle kunna meddela viss undervisning på det överliggande stadiet. Hur stor del av undervisningen på högstadiet som kan komma att ombesörjas av lärare, som utbildats enligt stadgan (1968: 318) för lärarhögskolorna och som innehar tjänst som folkskollärare, berörs inte i propositionen 1972: 26. Detta förhållande skapar en betydande osäkerhet vid bedömningen av lärarstrukturen på sikt på högstadiet. Utvecklingen i detta hänseende bör därför enligt vår mening noggrant följas av utbildningsmyndigheterna.

2. beträffande utbildning inom *ämnesområdet svenska* för behörighet till tjänst som adjunkt för vidareutbildad mellanstadielärare av herrar Wikström (fp) och Richardson (fp):

Av den som avlagt folkskollärarexamen och som önskar bli behörig till ordinarie tjänst som adjunkt i svenska och annat ämne i grundskolan, krävs i dag enligt skolstadgan studiekurser om sammanlagt 60 poäng inom ämnesområdet svenska. Antingen vederbörande lärare efter studentexamen avlagt folkskollärarexamen enligt stadgan för folkskoleseminarierna eller efter genomgången fackskola avlagt mellanstadielärarexamen enligt stadgan för lärarhögskolorna är behovet av en utbildning om sammanlagt 60 poäng inom ämnesområdet svenska lika självklart.